

El Grup de Teatre de l'Institut d'Estudis Eivissencs

Bernat Joan i Marí

Dues etapes, objectius compartits

L'ORIGEN

La gestació del Grup de Teatre de l'Institut d'Estudis Eivissencs es remunta a principis dels anys norantes. Les persones que hi varen intervenir es movien en l'àmbit de l'Educació, i també de les associacions de mares i pares d'alumnes. Algunes, com la del Col·legi Públic de Sant Rafel, havien començat a fer cursos de teatre per a infants i a posar en escena obres de teatre adaptades al seu nivell escolar.

Es constataren diverses mancances, en relació a la vida teatral a l'illa d'Eivissa. Hi havia poc teatre destinat a

infants i a adolescents (especialment poc dedicat a adolescents). Certament, des de qualsevol perspectiva pedagògica, el teatre constitueix una pràctica interessantíssima per als infants i adolescents (per desenvolupar moltes de les seues habilitats) i veure teatre també forma part de l'educació més elemental. Per això, als centres de secundària, es començaven a articular, com a matèria optativa, Tallers de Teatre (que, per cert, comptaven amb una gran acceptació entre els estudiants).

Així mateix, es constatava la manca de teatre en català. A Eivissa, la majoria d'obres posades en escena, fora dels grups que feien teatre estrictament costumista, ho eren en

La gestació del Grup de Teatre de l'Institut d'Estudis Eivissencs es remunta a principis dels anys norantes

castellà. Només algunes adaptacions de Villangómez o d'autors d'abast universal, com ara Shakespeare o Beckett, havien estat posades en escena en llengua catalana, però, malauradament, constituïen les excepcions. Què ho feia que, mentre s'estava treballant perquè l'ensenyament funcionàs en català cada vegada més, el teatre continuava representant-se molt majoritàriament en castellà? El cercle de persones que posaren en marxa el Grup de Teatre de l'Institut d'Estudis Eivissencs compartien aquesta preocupació, i estaven ben disposades a aportar-hi el seu gra d'arena per mirar de posar-hi remei quant més aviat millor.

LA PRIMERA ETAPA

En aquest context, un grup de persones vinculades amb l'Institut d'Estudis Eivissencs varen decidir organitzar un

Taller de Teatre, amb participació diversa -des d'adults ja entrats en anys fins a adolescents, des de persones que ja tenien experiència en el món del teatre fins a persones que s'apuntaven a un taller per primera vegada en la seua vida-, amb la intenció d'acabar posant una obra en escena cada curs (la vinculació amb el món de l'educació els feia anar per cursos, cosa que, per cert, dura fins avui). Una vegada posat fil a l'agulla, la cosa va anar bastant rodada. El Grup va començar la seua singladura amb una obra per a infants: Les aventures d'en Pere Pistoles, de Gabriel Janer-Manila. I, un cop donat el tret de sortida, la cosa ja va fluir de manera continuada. A aquella primera obra infantil se n'hi afegiren d'altres del mateix tipus, com ara El Drac Vermell hi diu la seua o Les aventures del cavaller Tirant (sengles versions d'obres que inicialment no havien estat pensades per al teatre. I, ja per a un públic adolescent i adult, es posaren en escena obres com una versió de la Lisístrata d'Aristòfanes, una altra de Les Tesmofòries, del mateix Aristòfanes; peces per connectar amb el jovent, com Les tribus de la tribu (al voltant de les tribus urbanes); o obres escrites amb la intenció d'incidir en la consciència al voltant de qüestions socials destacades, com ara la igualtat de gènere o la memòria històrica (Història d'Ella o Història d'Eivissa).

En aquesta primera etapa, hi varen tenir ja un paper determinant, com a directors i animadors del grup, persones com n'Àngels Martínez (ja coneguda com a actriu i que començava a fer les primeres passes com a directora teatral) i en Vicent Tur (director, actor i dramaturg, format a l'Institut del Teatre, de Barcelona, i persona amb profunds coneixements de les arts escèniques). Així mateix, al costat dels jòvens que començaven a exercitar-se en l'art del teatre, hi havia persones que ja havien pujat moltes vegades a l'escenari, com ara en Juanjo Torres Resina, el conegut Resi, present a tantes obres, o na Dolors Corderas, que compaginava les seues classes de teatre

amb allò que més li agradava, que eren les taules... I d'altres que segur que, passades prop de tres dècades, ja em fugen de la memòria.

La coordinació del grup, en aquesta primera etapa, va anar a càrrec d'Esperança Marí i, per part de la comissió executiva de l'Institut d'Estudis Eivissencs, na Fanny

Un grup de persones vinculades amb l'Institut d'Estudis Eivissencs varen decidir organitzar un Taller de Teatre

Planells. Encara tenc gravada a la retina la presentació per part d'elles dues del grup de teatre i de la primera peça que posaríem en escena. Amb la gent que dirigia, els actors i les actrius i les coordinadores, el Grup de Teatre va funcionar com un engranatge ben greixat durant pràcticament una dècada.

Les diverses ocupacions de les persones que havien posat en marxa el grup de teatre de l'IEE, els tombs que fa la vida o les responsabilitats diverses dels seus membres varen provocar l'inici d'un parèntesi en el funcionament del grup. Malgrat haver-ho viscut de dins, em costaria apuntar un factor determinant per l'inici d'aquest parèntesi. Però es va produir, fins a la represa.

D'aquella primera etapa, en sorgiren, n'estic convençut, un grup important de persones formades en els mínims rudiments de la pràctica teatral (dotzenes de persones passaren pel grup de teatre, i en formaren part més o menys temps), un grup encara més gran de persones amb una certa educació teatral a la qual el grup havia contribuït en major o menor mesura (cada any es feren diverses representacions, tant per a públic estudiantil com obertes a tots els públics, per les quals passaren centenars de persones), i fins i tot algunes persones que posteriorment han tingut alguna vinculació amb el teatre, de manera més o manco estable. Es va treballar durament i, com ocorre sempre que es fa feina, en va quedar un pòsit.

LA REPRESA

La gestació de la represa es va produir entre l'any 2014 i l'any 2015. Algunes persones constàvem que existien les mateixes mancances teatrals que havien fet que es muntàs el Grup de Teatre de l'IEE dues dècades abans. Malgrat la hivernació, existien bones condicions per poder tornar a reprendre les activitats.

Així, un grup de persones interessades a tornar a posar el grup en escena ens posàrem en contacte amb la direcció de l'Institut d'Estudis Eivissencs i acordàrem reemprendre'n les tasques. Amb una bona acollida per part de la comissió executiva de l'IEE, ens posàrem en marxa. Així, el Grup començà a escalfar motors el curs 2015-16, amb un Taller de Teatre dirigit per Vicent Tur. En aquest taller, algunes de les persones que després intervendrien en les obres posades en escena varen començar a exercitar-se en l'art del teatre, i d'altres continuaren la seua formació. El Taller va ser valorat molt positivament, de manera que hom es va comprometre, per al curs següent, a realitzar un nou Taller i a posar una peça de teatre en escena.

La gestació de la represa es va produir entre l'any 2014 i l'any 2015

D'aquesta manera, per al curs 2016-17, es reemprengué el Taller de Teatre, i, un cop realitzat, es posaren en marxa els assaigs per representar l'obra d'Aristòfanes *La Pau*, convenientment versionada per Vicent Tur, que també la va dirigir. Seguint la tradició del grup, se'n feren representacions per a estudiants d'ensenyament secundari i batxillerat (en horari escolar) i representacions obertes a tots els públics, durant el cap de setmana.

Animats per l'èxit de la peça d'Aristòfanes, l'any següent es va decidir posar un nou Aristòfanes en escena: aquesta vegada fou una versió de *L'Assemblea de les Dones*, sota el títol *Assemblea 3.0* (realitzada per Bernat Joan), dirigida, altra vegada per Vicent Tur. Tal i com havia ocorregut l'any anterior i com es faria en els anys següents, es realitzaren representacions dirigides a estudiants i d'altres obertes a tothom.

Per al curs següent, ens vàrem proposar una actuació més ambiciosa: ja no es tractava de buscar un clàssic per versionar-lo i posar-lo en escena, sinó de posar-hi una obra de producció pròpia. A tal efecte, des de l'Institut d'Estudis Eivissencs, es va convidar diversos dramaturgs de les Illes Balears (en una convocatòria oberta) perquè fessin, cadascun dels que hi participarien, una escena al voltant d'un tema prèviament escollit: la por. Naturalment, es podia tractar, de manera lliure, des de la perspectiva que cada autor trobàs més convenient. Així, va sorgir una peça extraordinàriament polièdrica, en què la farsa i la tragèdia es donaven la mà i en què la por era presa amb tota la seriositat del món o de la manera més desenfadada.

El resultat fou la peça coral *No tenguis por*, amb aportacions de Josep Ramon Cerdà, Carme Planells, Vicent Tur i Bernat Joan. Jaume Vidal va versionar un conte d'Edgar A. Poe. Al frontispici de la publicació de l'obra, Vicent Tur hi escrivia: "Aquest deu ser l'espectacle més incongruent que li ha tocat dirigir mai a un servidor; per la diversitat de propostes textuais, que van del drama expressionista a la farsa esbojarrada, i per la immensa quantitat d'opcions que això deixava obertes. Actuar o dirigir, al final, consisteix a decidir per quina porta passes. I tancar totes les altres. Si al final n'ha resultat una obra de teatre decent, cal atribuir el mèrit als actors i a la qualitat dels texts. Ara bé, el tema també hi ha fet alguna cosa: la por. La por adopta la forma negra d'una garra, la forma de l'obsessió, de l'amenaça, de l'Estat, de les normes injustes, de la bogeria, el temor íntim i quotidià d'haver d'agafar un vol. La por reclama submissió, però no es preocupa de la congruència. Deu ser que hi ha tantes pors com persones. I, al cap i a la fi, un diria que totes les pors són la mateixa". Les representacions d'aquesta peça es varen dur a terme a la sala petita de Can Ventosa, i no a la sala gran com havia estat tradició del grup. Hom va considerar que un ambient més íntim i recollit seria més adequat per a l'obra. I així es va contribuir també a donar utilitat a una infraestructura no suficientment utilitzada.

Per al curs següent, decidírem posar en escena una obra en homenatge a Isaac Asímov, per aportar-la a la commemoració del centenari del seu naixement. Dins el grup hi havia persones aficionades a la ciència-ficció, i un

Per al curs següent, ens vàrem proposar una actuació més ambiciosa

grapat d'admiradors del novel·lista russoamericà. La peça, que tornava a constar d'escenes diverses, fou escrita a quatre mans per Vicent Tur i Bernat Joan. En ella, hi apareixien des d'un robot que parlava en vers i tenia no sabem si ultraprotegit o directament segrestat el seu amo, passant per un algoritme que atribuïa o no préstecs en un banc (com ja ocorre en la realitat), per un prostíbul on els serveis els proveïen hol·logrames, per uns robots que en ser desconnectats provocaven una desgràcia fins a un robot ambiciós que, al Vaticà, aspirava a acabar convertint-se en papa.

L'obra s'havia de posar en escena durant la primavera de l'any 2020. De manera que el Taller de Teatre va començar, com d'habitud, a la tardor de 2019, però, com si la ciència-ficció hagués envaït el conjunt del Planeta Terra, es va haver d'interrompre a causa de la pandèmia provocada pel virus SARS-Covid-19. El confinament que va provocar la pandèmia i que va trasbalsar les vides de tothom pertot arreu va provocar el parèntesi d'aquest any 2020. De manera que les activitats del grup es varen reemprendre, amb moltíssimes restriccions, a partir de la tardor del mateix 2020. I no es normalitzaren mínimament fins ja ben avançat l'any 2021. Haver d'assajar amb màscares (no teatrals, sinó quirúrgiques!), en petits grups, mantenint distàncies, no podent-se tocar, etc, etc, va provocar un trasbals que va requerir del sorgiment de noves habilitats per part de totes les persones que hi varen participar. El teatre, ai las!, no havia de ser diferent de tots els altres ordres de la vida. Per això, quan vàrem posar *Tu, robot* en escena, tots vàrem respirar amb un cert alleujament. La peça, escrita abans de la pandèmia, tenia algun paratge relativament profètic. En un, concretament, un robot que parlava en vers hi deia:

“Abans agafaves virus,
mesclant-te entre la gent,
i ara tens vida sana,
i bon menjar, bon al·lot,
i res dolent s'encomana
de la mà d'un bon robot”.

Certament, no hi ha res millor per evitar la pandèmia que aïllar-se completament dels humans i tenir els robots per únics companys i amics.

Per al curs 21-22 vàrem reemprendre la idea de fer una convocatòria oberta a dramaturgs diversos (en aquest cas, restringida a l'illa d'Eivissa), al voltant d'una altra qüestió que vàrem considerar que donava prou joc: els set pecats capitals. La convocatòria va tenir una resposta ben considerable. Hi participaren Jesús Ballesteros, Vicent Tur, Bernat Joan, Irene Roig-Francolí, Neus Riera i hi hagué una peça versionada del clàssic Francesc Eiximenis. Així, la ira, l'avarícia, la luxúria, la peresa, la gola, la supèrbia i l'enveja desfilaren per dalt l'escenari en escenes diverses amb aquest connector comú. L'obra es va estrenar al Teatre Espanya, de Santa Eulària del Riu, i se'n varen fer diverses representacions a Can Ventosa, a la Vila d'Eivissa.

Paral·lelament, al llarg d'aquest curs, es realitzaren diverses representacions de la peça Roca&Roll, basada en la poesia de Toni Roca, amb música d'Albert Oliva i direcció de Vicent Tur. Roca&Roll es va representar a Sant Antoni de Portmany, Sant Josep de sa Talaia i Formentera.

Entre 2015 i 2022, totes les peces de teatre han estat dirigides per Vicent Tur, que ha aportat, amb el seu mestratge, un camí clar i sòlid per al conjunt del grup. Així mateix, durant tota aquesta etapa, el grup ha comptat amb la tasca poc coneguda i callada de producció, a càrrec d'Esperança Mari. A partir del curs en què entram a l'hora d'escriure aquest paper, la direcció correrà a càrrec d'Àngels Martínez, una vella coneguda del grup, tant com a directora com en qualitat d'actriu, que ha participat en les seues dues etapes. Vicent Tur continuarà impartint el Taller de Teatre i formant així les persones que posteriorment acabaran posant les obres en escena. I la producció passarà a mans de Joana Tur, que sempre ha fet d'enllaç amb la comissió executiva de l'Institut d'Estudis Eivissencs (durant bona part del temps, conjuntament amb Montserrat Montés). Tant l'una com l'altra són actrius estables del grup.

L'IEE va signar un conveni amb l'Escola Superior d'Art Dramàtic de les Illes Balears

No hem d'oblidar, així mateix, que el Grup sempre ha comptat amb el suport de l'Escola d'Arts per al vestuari i l'escenografia, i amb les dependències de Cas Serres, del Consell d'Eivissa, per als seus assaigs, així com amb Can Ventosa i la resta de teatres d'Eivissa i Formentera per a les seues representacions.

COL-LABORACIÓ AMB L'ESADIB

Per promoure una millor formació entre els membres del grup (i, encara més, oberta a d'altres grups de teatre amateur de l'illa d'Eivissa), l'IEE va signar un conveni amb l'Escola Superior d'Art Dramàtic de les Illes Balears, que va donar els seus fruits en un Curs de Veu, que es va dur a terme durant la tardor de 2021. El curs va anar a càrrec de Joan Manel Vadell i de Cristina Francioli, ambdós membres del Departament de Veu de l'ESADIB.

Continuarà oferint teatre en llengua catalana

PERSPECTIVES DE FUTUR

El Grup de Teatre de l'IEE és, actualment, un grup prou consolidat en el marc de l'escena eivissenca. Treballa per oferir teatre als estudiants, comptant amb el fet que els jòvens i adolescents poden i han de consumir teatre per tal de desenvolupar part de les seues habilitats. I per pur plaer, que el teatre sempre ha tengut aquest doble vessant.

Continuarà oferint, evidentment, teatre en llengua catalana, en un marc en què la llengua es troba en una situació considerablement precària i en què totes les aportacions al seu ús realment compten i resulten importants.

I ajuntarà persones que, formant-se i fruint, van fent les seues passes en un àmbit tan interessant, complex, ric i divers com són les arts escèniques. ■